

TRANSPERSONALNA PSIHOLOGIJA

Mirko Ružič

POVZETEK

Proti koncu šestdesetih let so priznani psihologi humanistične smeri stopili v smer transcendence in na kongresu leta 1969 opredelili novo smer psihologije kot transpersonalno psihologijo. Ta kongres je bil tudi ustanovni kongres zveze: "Association for Transpersonal Psychology", obenem so ustanovili revijo: "The Journal of Transpersonal Psychology". Transpersonalna psihologija obravnava področja, ki niso dostopna človekovim čutnim zaznavam in jih holistično povezuje z izsledki vseh drugih ved o človeku tako, da izhaja iz dualistične dvojnosti bivanjske realnosti. Od leta 1978 obstaja tudi "International Transpersonal Association", ki skuša doseči multidisciplinarno izmenjavo informacij na tem področju.

ABSTRACT

At the end of the 1960's famous humanistic psychologists made a step into the world of transcendence. At the congress in 1969 they defined a new field of psychology as transpersonal psychology. This was also the founding congress of the "Association for Transpersonal Psychology" and at a magazine "The Journal of Transpersonal Psychology" was established. Transpersonal Psychology discusses domains, which can't be approached by human senses and are holistically connected with other results of humanbeing science. It arises from dualistic living reality. Since 1978

"International Transpersonal Association" has existed, which is trying to reach a multidisciplinary exchange of information in this domain.

1. Bibring, G., Thomas, F., Dwyre, M. (1961) A study of the psychological processes of pregnancy and the mother-child relationship. The psychoanal. study of the child. New York: Univ. Press, 16: 9-24

2. Bogren, L. (1983) Couvade. Acta Psychiatr. Scand., 68: 55-65

3. Bogren, L. (1984) The couvade syndrome: background variables. Acta Psychiatr. Scand., 70: 316-20

UVOD

Bivanjska Resnica je kakor tisočstransko brušen diamant. Na materialni ravni se ji lahko približamo s te ali one strani, vendar je nikoli ne moremo v celoti dojeti. Resničen se nam zdi tisti del Resnice, ki je na strani našega približevanja. Zato trdimo, da je na materialni ravni Resnica relativna in se ji le približujemo skozi razumevanje realnosti. Do nje vodi mnogo poti in niti ena ni edina. Vsako razmišljanje je le ena izmed možnih poti. Tako je tudi s tem razmišljanjem.

"Razumeti, da smo ljudje različni, da se naše sposobnosti zelo razlikujejo, da ne dojemamo vsi enako hitro in ne uvidimo bistva stvari, da vsakdo usmerja svoje življenje po svojih najboljših spoznanjih, je modrost življenja. Sprejeti to različnost, jo upoštevati in z njo živeti, pa je polnost bivanja, kot jo živi Bog, in postati mu podoben, pomeni prav to!"

RAZPRAVA

Že samo ime pove, da je to veda o človekovi psihi - duhu, ki presega osebo kot materialno določeno entiteto. To je veda "trans personam", veda o dimenzijah bivanja, ki presegajo čutno zaznavno območje, ki pa so, prav kakor materija, sestavni del stvarstva. Razvoj znanosti konec preteklega in v začetku tega stoletja je trdno opredelil znanstvenost kot ukvarjanje s tistim, kar je merljivo, kar se lahko vedno preveri, vendar je večji spekter stvarstva nepreverljiv, ker je duhovne narave in kot tak nedosegljiv strogemu očesu znanosti.

Tako trdijo raziskovalci in poznavalci transpersonalne dimenzije (A. Maslow, S. Grof, A. Sutich, J. Fadiman, C. Tart, E. Erikson, J. Campbell in drugi) in do takega zaključka lahko pridemo z logično dedukcijo stvarjenja. Stvarjenje, bi se naj zgodilo pred približno 15 milijardami let čas je tudi ustvarjena danost je dejanje Duha, vseobsegajočega in vedno bivajočega, ki ga ljudje različno imenujemo (Bog, Jahve, Manitu, Alah, Babu...), vendar ime, ki mu ga dajemo,

ni pomembno. Dejstvo, da vse, kar biva, izhaja iz njegovega hotenja, potrjuje, da je materialnega stvarstva (le-to ljudje, ki smo pogojeni s čutnozaznavno razsežnostjo razumemo, da izhaja neposredno iz božjega stvariteljskega dejanja), v primerjavi z nematerialnim, manj glede na številčnost različnih razsežnosti je štiridimenzionalno, medtem ko je v nematerialnem svetu veliko dimenzij, iz katerih je mogoče prehajati iz ene v drugo.

Ime, ki se je pojavljalo v preteklosti in je označevalo isto danost, je duhovna psihologija, ta izraz je bil domač tudi Frančišku Lampetu, ki je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja napisal prvo slovensko psihologijo z naslovom: Dušeslovje. V času, ko je bila psihološka veda še v plenica in se je borila za svoj obstoj, je bil Frančišek Lampe pomemben lik v evropskih znanstvenih krogih, toda bil je duhovnik, gradil je svojo znanost na osnovah sholastičnega filozofskega sistema, ki predpostavlja stvarjenje kot delovanje Večnega Duha, zato je bilo s koncem vojne tudi njegovo ime izbrisano, kajti materialistični totalitarizem ne dopušča nobene drugačnosti. O duši kot neminljivem delu človeka govori tudi Tomaž Akvinski v svojem traktatu "De anima perrenis", kar je bilo v okviru teološke znanosti vedno prisotno kot sestavni del filozofije. Odtod tudi izraz duhovna ali spiritualna psihologija. Kot znan pojem poznamo parapsihologijo, ki obravnava materialističnemu konceptu nedojemljive pojave psihe. V območju transpersonalne psihologije parapsiholoških pojavov ni, ker je popolnoma razumljivo, kako lahko usposobljen človek s svojo dušo deluje na materijo, pri čemer dematerializacija in ponovna materializacija ni nič nenavadnega. Pomeni, da psihologije "para" ni, temveč je psihologija "trans" zavesti človeka.

Ko stopamo z Wundtom v obdobje nove znanosti, se znajdemo pred paradoksom. Znanost o človekovi duši, o človeku kot duhovnem bitju (ustvarjenem po božji podobi, kot nam je razodeto, in Bog je prav tako duh) nas preseneti s svojo zasnovo, ki temelji na določenem merjenju. Vsa doslej znana merjenja temeljijo na materialno pogojenih senzorjih, saj nimamo meritve, ki ne bi uporabila ustreznega merila, se pravi otipljivega pripomočka, instrumenta, s katerim se opravi ta meritev. Presenečenje je zato toliko večje, ker je njeno izhodišče postavljeno na merjenje tistega, česar se ne da meriti. Duša, duh, duhovno ni merljivo z materialnimi merili.

Stojimo pred vprašanjem: ali je človek duhovna bit ali materialna bit? Odgovor je jasen: je združena duhovna in materialna bit. Presenečenje, da lahko merimo telesne akcije, ki jih v okviru zavestnega delovanja povzroča duša, je bilo tako fascinantno, da je hipnotiziralo mnoge razsikovalce na tem

področju. Postavimo problem na začetek bivanja. Kaj je prvotno: duh ali materija? Nedvomno duh, ki je hkrati izvor materije, to je stvarjenje, ki nam je razodeto in ga tudi z močjo lastnega razuma lahko uvidimo. Tudi v človeku je prvoten duh, to je duša kot ustvarjena danost, ki krmili oblikovanje telesa. Dušo ustvari Stvarnik, telo prispeva človek (moška in ženska gameta), tudi prostor za razvijanje novega človeka prispeva človek (mati). Človek kot duša je prvotno duhovna stvarnost, zato sledi, da moramo upoštevati duhovni del človeka kot bistven, prvoten, zato ga moramo obravnavati pretežno z duhovne plati, kar pomeni, da eksaktne meritve dosegajo le posredni izraz duše skozi telo, kar pa ni več istovetno z neposrednim merjenjem duše, ki temu ni dostopna. Zato je "veda o duši" (psihe - duša in logos - veda) na "znanstveno eksakten način" podobna merjenju umetniške vrednosti slike z metrom. Če je to zahteva prave znanosti, potem nekaj ne odgovarja realnosti v tem primeru. Saj je uvrstitev psihologije med naravoslovne znanosti nesprejemljiva zaradi bistva ciljnega predmeta, to je duše, ki se na noben način ne more uvrstiti med predmete naravoslovnih znanosti, ki so materialne narave, ne duhovne kot duša. Da človek ni samo materialna bit, ni treba posebej poudarjati. Omejiti psihologijo na psihofiziko, kot se je začetek psihologije imenoval, pa ne zadovolji kriterijev realnosti, ker zanemari bistvo človeka - dušo.

Zadovoljevanje z opazovanjem in opisovanjem vidne in čutno zaznavne površine življenja, ki jo označujejo vidni, otipljivi in merljivi fenomeni, ne dosežejo tistih globljih in za človekovo življenje pomembnejših pojavov, ki jih označujemo s pojmi: zavest, srce, duša, človekov duh. Tu se kaže pomanjkljivost sodobne psihološke znanosti. Šele po sedemdesetih letih tega stoletja začne psihologija počasi vendarle odpirati vrata svoje dojemljivosti za duhovne in transcendentalne koncepte človekovega bivanja, ki so zajeti v mnogih starih tradicijah o človeku in njegovem bivanju, v vseh verskih tradicijah in tradicionalnem zdravilstvu. Brez te razsežnosti ostajajo prezrte najgloblje večne resnice človekovega bivanja. Globoka kontradikcija psihologije, ki jo lahko zaznamo v nakazanih osnovah, se izraža tudi vsakdanjem izkustvu njene vloge v človekovem življenju, ko na eni strani širi naše razumevanje človeškega življenja, ko nam pomaga živeti bolj polno in srečnejše v tem sedanjem trenutku, vendar se sooča s temi cilji z zelo omejenim in omejujočim pogledom na človeško naravo. Ne vključuje namreč najširšega spektra duhovnih in transcendentalnih danosti, ki so izražene v pojmovnih konceptih človeške duše kot molitev, meditacija, posmrtno bivanje, verovanje, altruizem, hotenje, ljubezen, žrtvovanje in preseganje samega sebe. Zgodovina človeštva nam potrjuje te transcendentalne

razsežnosti, ki so v človekovem bivanju prisotne od začetkov in niso posledica razvoja, temveč imajo svoj izvor v Izvoru samem, ta pa je duhovna vseobsegajoča bit. Če bi upoštevali samo materialistično logiko razvoja, da se šele po razvitju nižjih oblik razvijejo višje oblike bivanja (to pomeni tudi zavesti), potem bi se odnos s transcendentnim smel pojaviti šele pred kratkim kot vrhunec človekovega telesnega ustroja, vendarle pa je transcendenca prisotna v človeški zgodovini že od samega začetka, zato lahko tudi to komu potrdi primarnost duha in sekundarnost materije.

Človek, ki je odprt za transcenco, je sposoben soočanja in upoštevanja neskončno globokih skrivnosti narave, ki presegajo čutnozaznavno razsežnost, in s tako naravnostjo preseči sedanost, se povezati s preteklostjo in vgraditi njene izkušnje v prihodnost. To so koncepti transpersonalne psihologije, ki se je ob koncu šestdesetih let začela razvijati v ZDA. Razvijati so jih začeli psihologi humanistične smeri, ki so bili odprti za antropološko razsežnost človekovih danosti. Morda bi lahko rekli v stilu humanističnih psihologov, ki so humanistično psihologijo razglasili za tretjo silo v psihologiji, da je transpersonalna psihologija četrta sila. Izkušnje in razmišljanja so jih vodila h globljemu razumevanju človeške osebnosti in smisla bivanja nasploh. Ljudje, ki so smelo zastavili pot v to smer, so že takrat bili priznani strokovnjaki: Abraham Maslow, Stanislav Grof, Anthony Sutich, James Fadiman, Charles Tart, Erik Erikson, Joseph Campbell. Prvi korak je bil nov pojem: "transpersonalna psihologija", ki je določil in zajel nove koncepte v obravnavanju človeka kot duhovnega bitja s telesnim izrazom svoje materialne zasnove. Kmalu zatem je izšel, kot prvi rezultat novega gledanja na človeka, "Journal of Transpersonal Psychology", ob tem pa je bila ustanovljena tudi zveza "Association for Transpersonal Psychology". To je bil trenutek začetka določenega gibanja v okviru psihologije, ki naj bi se osredotočilo na preučevanje zavedanja - zavesti in bi ob tem upoštevalo pomembnost duhovnih razsežnosti in vidikov človekove duše (psihe) ter transcendentalnega sveta, s katerim se človekova duša povezuje, pa naj to človek prizna ali ne. Duhovni koncepti, duhovna in transcendentna psihična izkustva niso oddaljitve od življenjske resničnosti, temveč pomenijo približevanje jedru tega, kar naj bi človekovo življenje bilo. Brez takega razumevanja se človek hote odtuji bogastvu bivanja, ki nam je na voljo. Hote zaradi tega, ker ne uvidi, da je za poglobljen odnos do bivanja v vsakdanjem življenju neobhodno in neizogibno potrebna odprtost za rast duhovne samopodobe in nasploh duhovnih danosti stvarstva. Mnogim ljudem se dogajajo izkustva, ki niso v skladu s trenutno veljavnimi definicijami stvarnosti, zato jih skrijejo, jih zanemarijo, odmislijo, se z njimi

ne ukvarjajo, ker jih je strah splošnega mnenja večine, ki morda prav tako zaradi tega strahu zanika istovrstne danosti. Tako smo takoj v začaranem krogu konformizma, ki se ne sprašuje o izvoru prevladujočih načel in prakse. Duhovna rast neizogibno vključuje resničnost vsega tega, kar doživljamo, ne glede na družbene definicije in norme. To je pot preko mej realnosti, kot jo poznamo, to je preseganje samega sebe, je transpersonalnost. Z nekonformističnim pristopom lahko skupina tako odprtih ljudi spodbudi posameznike s takimi izkustvi, da jih začno obravnavati, se z njimi soočati in po njih ustvarjati nove bivanjske koncepte. Obenem opogumijo še druge, da prisluhnejo svojim notranjim navdihom, ki so jih morda doslej zanemarjali in prezirali.

Verske in duhovne tradicije širom sveta vključujejo globoko razumevanje transcendentnih, to je duhovnih danosti, ki so največkrat prikrite in jih je težko razumeti zaradi nevsakdnje, le izbranim in posvečenim razumljive formulacije. Psihološko raziskovanje človeške narave s to odprtostjo lahko privede do jasnejše formulacije duhovnih danosti, ki bo vodila v proces duhovne in osebnostne rasti, ta bo oblikovala ustrezno samopodobo, sposobno modrih izborov v vsakdanjem življenju. To bi lahko označili kot "transpersonalno psihoterapijo", ki je primerna in ustrezna za vse ljudi, ne le kliente psiholoških obravnav, kar pomeni splošno usposabljanje človeka za življenje. Tako lahko z duhovnimi koncepti razširimo terapevtske razsežnosti in na svojski način pomagamo izven doslej sprejetih meja psihoterapevtskega delovanja. Ta pristop bi lahko imenovali reintegracijo terapevtskih pristopov, na osnovi ponovno odkritih bivanjskih konceptov dualizma, ki ni več predmet filozofskih razprav, temveč dvojnost bivanjske realnosti. Materialna stvarnost je postavljena na svoje mesto kot sekundarna in izhajajoča iz primarne, duhovne stvarnosti, tako postavlja realnosti odgovarjajoče koncepte in nudi ustrezne pristope v psihoterapiji. Humanistična psihologija, ki se je začela odpirati duhovni razsežnosti človekovega bivanja, je dobila svoj epilog v transpersonalni psihologiji, ki združuje revolucionarna odkritja različnih znanosti, kot so kvantna fizika, komunikacijska in kompjuterska teorija, izsledkov raziskovanja možganov, parapsihologije, holografije in nasploh holistični pristop k stvarstvu. Tudi najnovejši koncepti v biologiji, embriologiji in genetiki so prispevali svoj delež holističnemu razvoju in tehniki povezovanja. Na tej osnovi je Stanislav Grof skupaj z Michaelom Murphyem in Richardom Priceom ustanovil leta 1978 International Transpersonal Association (ITA), ki zlasti poudarja pomembnost mednarodnih in multidisciplinarnih izmenjav na tem področju.

Dejstvo, da je pod vplivom transpersonalno naravnane psihoterapije, ki temelji na transcendentalnih pozicijah bivanja in vnaša duhovne koncepte ne le v ozdravljanje duševnih, ampak tudi telesnih bolezni, je dovolj zgovorno. Spekter duševnih motenj, ki jih je tradicionalna psihoterapija obravnavala v sklopu sugestivnih motenj in defektov, je v teh okvirih dobil novi pomen. Transcendentalno bivanjska izhodišča postavljajo nove dileme in kontraverze tudi v okvire tradicionalne psihiatrije, kjer vloga duhovnega bolj in bolj pridobiva veljavo. Upoštevanje transcendence vodi do dopolnitve dosedanjih konceptov na vseh tistih področjih, kjer ni bila upoštevana, ker se le na ta način lahko dopolni celovita podoba stvarstva v vseh raziskovalnih dimenzijah. Tudi ne pomeni zanikanja eksaktnosti na vseh tistih področjih, ki se dotikajo izključno merljivega, na vseh ostalih pa prihaja na ta način do dopolnitve doslej manjkajočega. Transcendence vnaša v zavestno bivanje nepojmljivo širino, ki lahko le bogati, dopolnjuje in plemeniti vse to, kar imamo kot vrsta homo sapiens. Morda je najgloblji vpliv na celostno dožemanje bivanja in sveta sploh povzročilo odkritje holističnih principov, ki odpirajo svojske dimenzije in postavljajo nove alternative mehanicističnim konceptom. Pred nami je nova paradigma, s katero se bo svet znanosti soočal in z njo usklajeval doslej absolutno veljavno newtonsko-kartezijansko, ki je le ena izmed poti do realnosti, nikakor pa ni edina.

UPORABLJENI POJMI

ČUTNOZAZNAVNA RAZSEŽNOST: področje človekovega zavestnega zaznavanja brez čutil, ki so sprejemljiva za dražljaje materialnega izvora.

DEMATERIALIZACIJA: prenos materialne snovi z duhovno močjo v izvenmaterialno razsežnost, obratni proces je REMATERIALIZACIJA.

DUŠA: nematerialni del človeka, ki je nosilec zavesti in njegovo središče.

PARAPSIHOLOGIJA: materialističnemu konceptu nedojemljivi pojavi človeške psihe.

TRANSCENDENCA: bivanjska danost duhovnih - nematerialnih razsežnosti

TRANSPERSONALNA PSIHOLOGIJA: tisti del psihologije, ki presega osebo kot entiteto čutnozaznavne razsežnosti; veda o dimenzijah zavestnega bivanja, ki presegajo območje človekovega zaznavanja s čutili. V preteklosti se je imenovala DUHOVNA PSIHOLOGIJA ali SPIRITUALNA PSIHOLOGIJA.

TRANSPERSONALNA PSIHOTERAPIJA: z duhovnimi koncepti razširjena psihoterapevtska obravnava.

LITERATURA

1. Grof: Psychologie transpersonelle, edition du Rocher, Paris 1990.
2. Robert A. Monroe: Le Voyage hors du corps, Edition du Rocher, Paris 1989.
3. Omraam Mikhael Aivanhov: Regards sur l'Invisible, Edition Prosveta, Frejus 1990.
4. Stylianos Atteshlis: The Esoteric Teachings, Stoa Series, Cyprus 1992.